

Πρακτικές Ασκήσεις – Το Σχέδιο Εργασίας (*project*)

Η βαθμολογία των πρακτικών ασκήσεων του 8ου εξαμήνου βασίζεται σε δύο παράγοντες: στις πρακτικές ασκήσεις (διδασκαλία στα σχολεία, σχέδια μαθήματος [πλάνα] κτλ.) και σε ένα Σχέδιο Εργασίας. Το συγκεκριμένο Σχέδιο Εργασίας αποτελεί υποχρεωτική εργασία για τους/τις φοιτητές/τριες του 8ου εξαμήνου. Έχει δύο σκέλη: τη γραπτή παρουσίαση του στην ολότητά του και την υλοποίηση ενός μέρους του στην τάξη. Η γραπτή εργασία ακολουθεί μια συγκεκριμένη δομή, είναι γραμμένη σε ακαδημαϊκή γλώσσα, λιτή και ολοκληρωμένη.

Το Σχέδιο Εργασίας είναι μια επικοινωνιακή – βιωματική μέθοδος μάθησης. Βασίζεται στο σχεδιασμό βιωματικών δραστηριοτήτων με ευθύνη της ομάδας, με αφορμή τα ενδιαφέροντά της, που οδηγούν στη λύση ενός προβλήματος -συχνά με τη μορφή προϊόντος (π.χ. κάποιας κατασκευής, μιας εκδήλωσης κτλ.)- και στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή όλων των μελών κατά τη διάρκεια όλων των σταδίων. Αποτελεί ευκαιρία για πειραματισμό σε νέα στοιχεία του Αναλυτικού Προγράμματος και της Ευέλικτης Ζώνης: Διαθεματικότητα – Βιωματικότητα - Ομαδοσυνεργατική μάθηση. Ως βασικό κίνητρο για το μαθητή προβάλλεται το ενδιαφέρον για το θέμα και η αυτενεργός διερεύνηση του προβλήματος που τίθεται προς λύση (βασική δεξιότητα που αναπτύσσεται μέσω των Σχεδίων Εργασίας: μαθαίνω πώς να μαθαίνω. Δηλαδή, κάθε φορά που θέλω να μάθω για κάτι ή να λύσω κάποιο πρόβλημα ξέρω πού, σε ποιες πηγές να ανατρέξω για να το λύσω και με ποιους τρόπους θα πάρω απαντήσεις στα ερωτήματά μου). Καλλιεργείται επίσης η υπευθυνότητα, η πρωτοβουλία, η φαντασία και η δημιουργικότητα του/της μαθητή/τριας και δίνεται έμφαση στην κοινωνική διάσταση της μάθησης και στη σύνδεση με την πραγματική ζωή (δεξιότητες επικοινωνίας, διαχείρισης της πληροφορίας και γενικότερα κοινωνικού γραμματισμού). Σε όλα τα παραπάνω συμβάλλει πολύ το γεγονός ότι κατά την ευέλικτη ζώνη αποδεσμεύονται εκπαιδευτικός και μαθητής από το άγχος της ύλης και του βαθμού.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το Σχέδιο Εργασίας που θα αποτελέσει την υποχρεωτική εργασία, καθώς θα σχεδιαστεί επί χάρτου από τους/τις φοιτητές/τριες, θα εμφανίζεται εξαιρετικά καθοδηγημένο αναγκαστικά, κάτι που δεν οφείλει καθόλου να είναι κατά τις φυσιολογικές συνθήκες ανάπτυξής του μέσα σε τάξη. Το αυθεντικό Σχέδιο Εργασίας είναι μια διαδικασία που προκύπτει αυθόρμητα από το ενδιαφέρον των

παιδιών για ένα θέμα και σχεδιάζεται και υλοποιείται από τα ίδια τα παιδιά, με τον εκπαιδευτικό να παίζει μόνο υποστηρικτικό ρόλο.

Μέρη της εργασίας:

- α. Εισαγωγή - Σκοπός
- β. Θεωρητική θεμελίωση
- γ. Σχεδιασμός
- δ. Υλοποίηση
- ε. Αξιολόγηση
- στ. Βιβλιογραφία
- η. Παραρτήματα

Σύντομη Περιγραφή του κάθε απαραίτητου μέρους της γραπτής εργασίας:

(Δείγματα σχεδίων εργασίας υπάρχουν αναρτημένα στο **eclass**, χωρίς αυτά να αποτελούν υπόδειγμα.)

1. Εισαγωγή στο θέμα του Σχεδίου Εργασίας. Γίνεται αιτιολόγηση της επιλογής αυτού του θέματος και όχι κάποιου άλλου, εξηγείται ποιο κενό καλύπτει η ανάπτυξη Σχεδίου Εργασίας με το συγκεκριμένο θέμα και αναφέρεται ο σκοπός του συγκεκριμένου σχεδίου (έκταση γύρω στις 1-2 σελίδες).

2. Θεωρητική θεμελίωση του Σχεδίου Εργασίας. Εδώ περιγράφεται η διδασκτική θεμελίωση (για ποιους λόγους είναι σημαντική η προσέγγιση του θέματος μέσω της μεθόδου του Σχεδίου Εργασίας, με αναφορά στα χαρακτηριστικά της μεθόδου και στους βασικούς σκοπούς της, βλ. στο τέλος ανάλογη βιβλιογραφία). Στόχος είναι να έχει ο/η φοιτητής/τρια την ευκαιρία να δείξει ότι μπορεί να τεκμηριώσει τις διδακτικές του/της επιλογές (έκταση γύρω στις 2-3 σελίδες).

3. Σχεδιασμός του Σχεδίου Εργασίας. Αυτό το κεφάλαιο αποτελεί το κεντρικό μέρος της εργασίας.

(α) Σχεδιάγραμμα: Χωρισμός σε ενότητες και (αν χρειάζεται) σε υποενότητες (έκταση περίπου 1 σελίδα).

(β) Χρονοδιάγραμμα: Πόσες ώρες και εβδομάδες χρειάζονται για κάθε μια ενότητα και με ποια αντικείμενα του ωρολογίου προγράμματος συνδέεται αυτή, ανάλογα με τις δραστηριότητες που θα περιλαμβάνονται (έκταση περίπου 1 σελίδα).

Ελάχιστος απαιτούμενος χρόνος ολοκλήρωσης του σχεδίου περίπου 2 μήνες, υπολογίζοντας 3 ώρες την εβδομάδα (**20-24 ώρες**), π.χ.

Σχέδιο Εργασίας: Θάλασσα

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ			
ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΩΡΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ	ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
1η Ενότητα: Γενικά χαρακτηριστικά	4 (τέσσερις)	<u>1η εβδομάδα</u> 3 ώρες <u>2η εβδομάδα</u> 1 ώρα	Περιβαλλοντική Αγωγή Εμείς κι ο κόσμος Θρησκευτικά Γλώσσα
2η Ενότητα: Έμβιος Θαλάσσιος κόσμος	6 (έξι)	2 ώρες <u>3^η εβδομάδα</u> 1 ώρα	Γυμναστική Γλώσσα Αισθητική Αγωγή
		2 ώρες <u>4^η εβδομάδα</u> 1 ώρα	Μαθηματικά Αισθητική Αγωγή Θρησκευτικά
3 ^η Ενότητα: Τα οφέλη της θάλασσας	9 (εννέα)	2 ώρες <u>5^η εβδομάδα</u> 1 ώρα	Γλώσσα Ιστορία Γυμναστική

4^η ενότητα ... Κτλ.

(γ) Περιγραφή του Σχεδίου Εργασίας. Περιγράφεται όλο το Σχέδιο Εργασίας ανά ενότητες και (αν υπάρχουν) υποενότητες με συνοπτικό τρόπο (ειδικοί στόχοι , εποπτικά μέσα , δραστηριότητες) [γύρω στις 8-10 σελίδες που περιλαμβάνουν την περιγραφή 30 περίπου δραστηριοτήτων].

4. Υλοποίηση του Σχεδίου Εργασίας. *Δειγματική περιγραφή* του συγκεκριμένου μέρους, διάρκειας 3 διδακτικών ωρών (45 λεπτά), που θα αναπτυχθεί μέσα στην τάξη: Πλήρης και αναλυτική περιγραφή ενός μικρού δείγματος (3-4 δραστηριότητες μέσα σε 3 ώρες) από το σύνολο. Καταγράφεται κανονικό σχέδιο μαθήματος (πλάνο) με ειδικούς στόχους, εποπτικά μέσα, δραστηριότητες, αναλυτική περιγραφή μαθησιακής διαδικασίας κτλ. (γύρω στις 3-4 σελίδες).

5. Αξιολόγηση. Το κεφάλαιο που αναφέρεται στην αξιολόγηση χωρίζεται σε δυο υποενότητες:

(α) *Αυτοαξιολόγηση του/της φοιτητή/τριας* (γύρω στις 1-2 σελίδες). Τι πήγε καλά, τι δεν πήγε και γιατί; Τι θα μπορούσε να αλλάξει; Θα μπορούσατε να μαγνητοφωνήσετε ή να βιντεοσκοπήσετε το μάθημα που θα διδαχθεί και στη συνέχεια να ακούσετε την κασέτα ή να παρακολουθήσετε το βίντεο πριν γράψετε την αυτοαξιολόγηση. Όταν παραδώσετε την γραπτή σας εργασία, μπορείτε, εάν υπάρχει, να επισυνάψετε και την κασέτα ή το βίντεο.

(β) *Αξιολόγηση της διδασκαλίας* (γύρω στις 2-3 σελίδες) που έκανε ο/η φοιτητής/τρια, προκειμένου να διαπιστώσει αν επιτεύχθηκαν οι ειδικοί στόχοι που είχε θέσει, με κάποια μέθοδο αξιολόγησης (pre-test και post-test, συνέντευξη, ερωτηματολόγιο, συστηματική παρακολούθηση, κ.α.). Ποια μέθοδος επελέγη και γιατί (πώς, πότε και κάτω από ποιες συνθήκες πραγματοποιήθηκε η αξιολόγηση, αποτελέσματα). Αν επιλεγεί η μέθοδος του pre-test και post-test, οι ερωτήσεις στο post-test θα πρέπει να εξετάζουν τα ίδια πράγματα με εκείνες του pre-test, αλλά θα πρέπει να δίνονται με άλλη διατύπωση και άλλη σειρά απ' ό,τι στο pre-test.

6. Βιβλιογραφία. Η βιβλιογραφία είναι μικρή και βασικά αναφέρεται κυρίως σε θέματα θεωρητικής θεμελίωσης και στη θεματική ταυτότητα (π.χ. Τοπική Ιστορία, Ανακύκλωση, Θεατρικό Παιχνίδι, Νομίσματα, κτλ.) του Σχεδίου Εργασίας. Είναι η αναφορά στις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν.

7. Παραρτήματα. Στα παραρτήματα βάζετε ό,τι αναφέρετε πως χρησιμοποιήσατε αλλά δεν έχει θέση στο κύριο μέρος της εργασίας. Μπορείτε, για παράδειγμα, να βάλετε φωτοτυπίες του υλικού σας, πιθανές διαφάνειες που μεταχειριστήκατε, τα pre και post test των παιδιών, αντιπροσωπευτικές εργασίες των μαθητών, φωτογραφίες κτλ. Όλο το παραπάνω υλικό αφορά μόνο την τριώρη υλοποίηση (10 περίπου σελίδες).

Η συνολική έκταση του Σχεδίου Εργασίας θα μπορούσε να είναι γύρω στις 20-30 σελίδες (χωρίς να υπολογίζονται τα παραρτήματα). Κατά προτίμηση η εργασία κατατίθεται **και ηλεκτρονικά** σε CD.

Σημεία τα οποία χρειάζονται προσοχή!

- Δεν πρόκειται για διδασκαλία. Το Σχέδιο Εργασίας αναπτύσσεται, δε διδάσκεται. Λειτουργεί με ομάδες δραστηριοτήτων οι οποίες επεξεργάζονται κάποιο υλικό και καταλήγουν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα.
- Προσοχή στην επιλογή και τον αριθμό των ενοτήτων. Δε χρειάζεται τα παιδιά να μάθουν τα πάντα για ένα θέμα αλλά μόνο ό,τι μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα

ενδιαφέρει να μάθουν. Επίσης ό,τι μάθουν είναι καλό να είναι βιωματικό. Όταν επιλέγουμε τις ενότητες, να μην τις σκεφτόμαστε σαν κεφάλαια ενός βιβλίου, αλλά να σκεφτόμαστε αν υπάρχουν βιωματικές δραστηριότητες που θα τις καλύψουν και μάλιστα διαφορετικές από των υπόλοιπων ενοτήτων.

- Οι δραστηριότητες δεν θα πρέπει να στοχεύουν μόνο σε απόκτηση γνώσεων για το θέμα αλλά κυρίως να οδηγούν μακροπρόθεσμα σε κατάκτηση δεξιοτήτων και υιοθέτηση νέων συμπεριφορών (στόχοι δεξιοτήτων και συναισθηματικοί-στάσεων-συμπεριφορών). Ακόμα και στους γνωστικούς στόχους η επίτευξη γίνεται με βιωματικό τρόπο (δίνεται υλικό ή οδηγίες πρόσβασής του στους μαθητές, το επεξεργάζονται ομαδικά και συζητούν για το θέμα μέσω των εκπροσώπων τους). Ο δάσκαλος λειτουργεί μόνο υποστηρικτικά και σε καμία περίπτωση δε χρησιμοποιεί τη διάλεξη.
- Πρέπει να υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ στόχων και δραστηριοτήτων. Δεν μπορούν να καταγράφονται στόχοι για την επίτευξη των οποίων δεν προβλέπονται συγκεκριμένες δραστηριότητες και αντίστροφα. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι στόχοι θα είναι σε αριθμό όσες και οι δραστηριότητες. Ένας στόχος μπορεί να επιτευχθεί από περισσότερες της μιας δραστηριότητες. Διαφορετικά υπάρχει ο κίνδυνος οι στόχοι να αλληλεπικαλύπτονται.
- Για τον αριθμό των δραστηριοτήτων πρέπει να προβλέπεται και αντίστοιχος διαθέσιμος χρόνος. Οι δραστηριότητες αυτού του είδους δεν επιδέχονται πίεση χρόνου. Μια δραστηριότητα είναι πιθανό να χρειαστεί μια ολόκληρη διδακτική ώρα (45 λεπτά).
- Υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης μεταξύ ενοτήτων, στόχων και δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα η «κατασκευή μιας μακέτας» είναι δραστηριότητα. Δεν μπορεί να εμφανιστεί ως στόχος ή τίτλος υποενότητας (κάτι που δυστυχώς συμβαίνει πολύ συχνά).
- Οι στόχοι έχουν πάντα σχέση με το θέμα (π.χ. να μάθουν πράγματα για τη θάλασσα ή για το πώς θα παραμείνουμε υγιείς ή για τον αθλητισμό και τη διατροφή) και όχι με συγκεκριμένα αντικείμενα του ωρολογίου προγράμματος, π.χ. διδασκαλία επιθέτων ή μαθηματικών πράξεων. Καθώς ασχολούμαστε με το θέμα, αγγίζουμε και διάφορα αντικείμενα, πράγμα το οποίο καταγράφεται στις δραστηριότητες.

- Τα θέματα και οι δραστηριότητες οφείλουν να είναι κατάλληλα για την ηλικία και τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε μαθητών (το Σχέδιο Εργασίας προορίζεται για την τάξη στην οποία θα διδάξετε στο δεύτερο μισό της Πρακτικής Άσκησης).
- Ο αριθμός ατόμων στις ομάδες ανά τάξη είναι διαφορετικός: ενδεικτικά, δύο παιδιά για Α΄ και Β΄ τάξη, τρία για Γ΄ και Δ΄, τέσσερα έως πέντε το πολύ για Ε΄ και ΣΤ΄. Οι ομάδες είναι ανομοιογενείς: δυνατοί και λιγότερο δυνατοί μαθητές, αγόρια και κορίτσια, φυσικοί και μη φυσικοί ομιλητές της ελληνικής κτλ.
- Η παραγωγή λόγου να δίνεται πάντα σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Να καθορίζεται πάντα σκοπός, παραλήπτης και είδος λόγου, π.χ. να γραφτεί όχι απλώς ένας δεκάλογος για το τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουμε στο δρόμο, αλλά οδηγίες (κειμενικό είδος) οδικής συμπεριφοράς για να τις αναρτήσουμε στον πίνακα ανακοινώσεων και έτσι να ενημερωθούν οι συμμαθητές μας (σκοπός και παραλήπτης).
- Σε περίπτωση ένταξης κάποιας εκδρομής στις δραστηριότητες (από το σχολικό πρόγραμμα επιτρέπεται μόνο μια φορά το μήνα) ως ώρες δραστηριοτήτων σε εκείνες του σχεδίου εργασίας υπολογίζονται μόνο όσες αφιερώνονται σε προγραμματισμένες εργασίες και όχι στο ταξίδι, το παιχνίδι ή το φαγητό.

Δείγματα σχεδίων εργασίας, όπως αναφέρθηκε, υπάρχουν αναρτημένα στο **eclass** (χωρίς αυτά να αποτελούν υπόδειγμα. Βλ. αρχείο «Παρατηρήσεις για τα δείγματα Σχεδίων Εργασίας»).

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αγγελάκος, Κ. (2003). *Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης στο ελληνικό σχολείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αγγελόπουλος, Η. – Καραγιάννης, Π.- Καραντζής, Ι., Φραγκούλης, Ι.- Φωκάς, Ε. (2003). *Η διδασκαλία των μαθημάτων του Δημοτικού Σχολείου με χρήση Η/Υ. Διδακτικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο του Διαθεματικού Προγράμματος Σπουδών*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Frey, K. (1986). *Η μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Helm, J. & Katz, L. (2004). *Μέθοδος project και προσχολική αγωγή. Μικροί Ερευνητές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Κουλουμπαρίτση, Α. και Μαρατιάν, Ζ. (2003). *Σχέδια Εργασίας στην τάξη και στην πράξη: στόχος, τρόπος, αξιολόγηση*. Αθήνα: Πατάκη.
- Ματσαγγούρας, Η.Γ. (2003). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Σειρά βιβλίων για την ευέλικτη ζώνη του Π.Ι. και ιδιαίτερα το:
ΥΠΕΠΘ. (2002). *Ευέλικτη Ζώνη. Αντιπροσωπευτικές εργασίες μαθητών*. 2ο ΕΠΕΑΕΚ Γ' ΚΙΣ
- Χρυσυφίδης, Κ. (1994). *Βιοματική Επικοινωνιακή διδασκαλία. Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χρυσυφίδης, Κ. (2009). *Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης*. Αθήνα: Δίπτυχο.

Ξενόγλωσση

- Majid S. & Danamalar K. (2007). Information source preference for project work by primary school students. *Library Review*, v. 56, n. 1, pp. 24- 33
- Mitchell S., Foulger T.S., Wetzel K., Rathkey C. (2009) The Negotiated Project Approach: Project- Based Learning without Leaving the Standards Behind. *Early Childhood Education Journal*, 36, pp. 339- 346
- Thomas J.W. (2000). *A review of research on project- based learning*.
<http://www.autodesk.com/foundation> (ανακτήθηκε στις 26/3/2009)

Προσοχή!!!

Η αξιολόγηση-βαθμολόγηση όσων από τους φοιτητές/τριες έχουν επιλέξει το **μάθημα επιλογής** Γλώσσα, διαθεματικότητα και σχέδια εργασίας (project) θα γίνει με βάση μια ολιγοσελίδη (5-10 το πολύ σελίδες) πολύ συνοπτική παρουσίαση του Σχεδίου Εργασίας που θα παραδώσουν στη διδάσκουσα, στο οποίο θα εμπεριέχονται *Σχεδιάγραμμα, Χρονοδιάγραμμα* και πολύ σύντομα *Στόχοι* και *Δραστηριότητες* για κάθε *Ενότητα* (ανώτατο όριο 10 σελίδες). Στη συνοπτική παρουσίαση δεν εμπεριέχονται *Εισαγωγή* και *Θεωρητική θεμελίωση* ούτε *Αναλυτική περιγραφή* και *Αξιολόγηση*. Θα πρέπει να σημειώνεται οπωσδήποτε η τάξη για την οποία σχεδιάστηκε το project, ο υπεύθυνος εμψυχωτής και ο χρόνος διάρκειας για κάθε δραστηριότητα (και φυσικά το όνομα και ο αριθμός μητρώου).

Μετά την πρώτη εβδομάδα μαθημάτων ορίζεται το θέμα, την επόμενη εβδομάδα συζητούνται οι ενότητες και (αν υπάρχουν) οι υποενότητες. Στη συνέχεια το χρονοδιάγραμμα, οι στόχοι και οι δραστηριότητες για κάθε ενότητα, η αναλυτική περιγραφή και τα εργαλεία αξιολόγησης που θα χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των στόχων.

Πληροφορίες για το τι μπορούν προαιρετικά να παραδίδουν κάθε φορά οι φοιτητές/φοιτήτριες στο μάθημα, έτσι ώστε να γίνεται ανατροφοδότηση της εργασίας τους, θα δίνονται από τις ανακοινώσεις του μαθήματος στο eclass (προγραμματισμός μαθημάτων). Δηλαδή, στις ημερομηνίες που θα ανακοινωθούν κατά τον προγραμματισμό των μαθημάτων οι φοιτητές/τριες μπορούν **προαιρετικά** να καταθέτουν στη διδάσκουσα το σχετικό με τα θέματα συζήτησης μέρος της εργασίας τους (τα θέματα που συζητιούνται, όχι αυτά που παρουσιάζονται για την επόμενη φορά), με **σκοπό την ανατροφοδότηση** της ανάπτυξης των σχεδίων τους και **όχι τη βαθμολόγησή τους**. Η συγκεκριμένη ανατροφοδότηση γίνεται μόνο κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μόνο με την παρουσία των φοιτητών/τριών που έχουν καταθέσει το εν λόγω υλικό.

Το ίδιο αυτό μέρος της εργασίας όμως καταθέτουν στις ίδιες ημερομηνίες **υποχρεωτικά στους εμπυχωτές τους**. Επίσης η τρίωρη αναλυτική περιγραφή και τα εργαλεία αξιολόγησης παραδίδονται στους εμπυχωτές οποσδήποτε αρκετές ημέρες πριν την υλοποίησή της στην τάξη.

Η θεωρητική θεμελίωση και τα θέματα βιβλιογραφικών αναφορών και παραπομπών μπορούν να συζητηθούν στο μάθημα και μετά την τρίωρη υλοποίηση.

Ομάδα Εργασίας Πρακτικών Ασκήσεων και Άννα Φτερνιάτη